د ښوونې او روزنې نړیوال ریفورمونه
او د افغانستان راتلونکی ښوونیز نظام

Ketabton.com

امیر محمد منصوري

۱۳۸۳هـ ش

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پيژندنه :

||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||||

د کتاب نوم::

د ښوونې او روزنې نړيوال ريفورمونه

او د افغانستان راتلونکی ښوونيز نظام

ليکوال :: امير محمد منصوري

د چاپ کال :: ۱۳۸۳هـ ش کال

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

مهربانه مور پلار ته! چې په ټولو خوږو او ترخو وختونو کې یې په یادیم او د دوی د دعاوو له برکته به مې دغه ورټیا پیدا کړی وي!؛

خوږو اولادونو او کورنۍ ته! چې برسیره پردې چې د دوی د نازولو وخت به مې پدې لیکنه تیر کړی وي، د معلمی هنر مې له دوی څخه زده کړی او د ګران هېواد د میلیونو ماشومانو د یوې بیلګي په توګه به مې تل د دوی د راتلونکي په هنداره کې د دې کتاب محتویات کتل او لیکل؛ او

د هېواد درنو ښوونکو ته چې د هېواد د راتلونکي نسل روزنه ور په غاړه ده

یې ډالۍ کوم.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال خبرې

د هغه بښوونکي څښتن په نوم چې له ختو څخه يې انسان جوړ کړ او هغه ته يې تر ټولو غوره مخلوق ووايه!

تر هر څه د مخه د لوی او قادر ذات الله (ج) شکر ادا کوم چې ماته يې ددې اثر د ليکلو او بشپړولو توفيق راکړ.
هيله لرم چې دغه اثر به د ګرانو هېوادوالو لپاره د ښوونې او روزنې په هکله ګټور معلومات وړاندې کړي.

که څه هم له پخوا څخه مې د علمي اثارو د ليکلو او ژباړلو نيت درلود، او ځان مې پدې اړه مکلف باله، خو سترې ژوند مې ددې ارمان لپاره لږه موقع را کوله . پدې وروستيو کلونو کې مې د ښوونې او روزنې په څانګه کې د دوکتورا د ليکلو فرصت پيدا کړ او دغه وخت مې ددې اثر د ليکلو لپاره هم غنيمت وګاڼه.

دغه ليکنه په معاصره نړۍ کې د ښوونې او روزنې، ټولنې او نړيوالی (Globalization)ترمنځ د اړيکو په هکله دې. دا چې نړۍ د يو شان کيدو پخوا روانه ده، نو دغه اړيکې هم د يو شان کيدلو پخوا ټيله کوي. د دغه حرکت نښې نښانې هغه اصطلاحات او مفاهيم دي چې په نړيواله سطحه په ښوونيز و نظامونو کې د ريفورمونو (اصطلاحاتو) په شکل رامنځ ته کيږي.

دا چې دغه اصلاحات څه او د څه په هکله دي او آيا غوښتل کيږي او که تحمليږي او که ګډ يا بل شکل لري، پدې کتاب کې تر يوه حده ځيرل شويدي.

ددې ليکنې اساسي موخه (هدف) دا وه چې د ښوونيزو اصلاحاتو په هکله په هېواد کې اړوند مرسسات او افراد غور او بحث کولو ته وهڅوي، تر څو په هېواد کې د ښوونيز نظام د بياروغونې او اصلاحاتو په هکله د هېواد او هېوادوالو په ګټه اغيزمن رول ولوبوي. د هېواد په ژبو کې د علمي اثارو ليکل، څو د هېوادوالو لپاره لوستل او پوهه اسانه شي او په نړۍ کې د وروستنيو بدلونونو په اړه معلومات تر لاسه کړي ، يې يوه بله موخه وه.

دغه اثر پدې هيله ليکل شوی چې د ښوونې او روزنې په چارو کې دولتي کارکوونکي، پاليسي جوړوونکي، د ښوونې او روزنې مينه وال، د پوهنتونونو استادان، محصلين او په پای کې د هېواد سياستمداران به يې ولولي او د خپلو مربوطه وظايفو او مکلفيتونو په برخه کې به ور ته ګټور تمام شي.

پدې هيله چې دغه ليکنه به په هېواد کې د ښوونې او روزنې په اړه د بحث کولو لپاره ګټور مطالب وړاندې کړای شي، لوستونکو ته يې له لوی خدای(ج) څخه توفيق غواړم.

له يوی خوا نه د ژبې ماهر يم اونه دې ليکوالۍ اوله بلی خوا د تخنيکی پيچلو مفاهيمو توضيح کول هم ګران کار وي، نوهيله لرم چې لوستونکی او نقادان مې د دغو معاذيرو له وجی هره ژبنې تير وتنه او ابهام په پراخه سينه وزغمی او د بــيا سموونی لپاره يې را ته په ګوته کړی.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پای کی د سویډن د کمیټي د ښووني او روني د ځانګی له کارکوونکو څخه چه د اوږدي مودي د کار په جریان کي یي ډېر څه را زده کړي دي ، مننه کوم. له محترمې پیاکار لسن څخه چې ددي کتاب د ډیرو موضوعاتو په هکله یې ښی مشوری راکړیدي، دزړه له کومی مننه کوم.

والسلام

امیرمحمد منصوري

کابل

۱۳۸۳ / تله / ۰۹

هیله

یو کتاب د لیکونکی د زیاتو فکری هلو ځلو محصول وي، نو:

�ددې کتاب چاپ دمولف لپاره خوندي دي اوهیڅوک یې د لیکونکي له اجازي پرته دچاپولو حق نلری.

�ددې کتاب د هیڅ یوي برخي دکاپی ، نقل اویا په بل عبارت اړلوته اجازه نشته، خو یوازی هغه وخت چې د ماخذ په حیث یي یادونه وکړي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محتویات

مخکینی خبرې............
لومړۍ برخه.................
سریزه..............................
د ښوونې او روزنې اړوند ریفورمونه......................................
ریفورمونه د څه شی په هکله وي؟..................................
د ریفورمونو ډولونه... ....
د ریفورمونو عملی کیدل او شرائیط...
په نړۍ واله قرینه کې د ښوونې او روزنې د اړوند ریفورمونو اساسی مسئلی......
د نړۍ والی (Globalization) ځانګړتیاوې.............. ....
د ښوونې او روزنې د اخرنیو ریفورمونو معیاری مشخصات.......
غیرمرکزي کیدنه..................... .... (Decentralization)
د غیرمرکزي کیدنې ډولونه.......................................
دغیرمرکزي کیدنې لپاره لازمې شرطونه............ ....
څه شی غیرمرکزي کیږي (محتوي يي)؟............. ....
دغیرمرکزي کیدنې لپاره دلیلونه...............................
د محلي تصمیم نیونې د عملیې لاسته راوړنې (ګټې).....
شخصي سکتور.................................. (Privatization)
د انتخاب امکانات (د خپلی خوښی د ښوونې او روزنې امکانات)..........
په ښوونیزو چارو کې د ولس برخه اخستنه................. (Participation)
د ارزښتونو ښوونه او روزنه....................... .... (Values education)

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارزښتونو د ښوونې او روزنې د تجدد (بیا رامنځ ته کیدلو) دلیلونه. ....
د ارزښتونو ښوونه او روزنه د څه شی په هکله وي؟.......................
د ار زښتونو ښوونه او روزنه څنګه تدریس کیږی ؟............ ....
په ریفورمونو کې د ارزښتونو د ښوونې او روزنې ځینی مثالونه.....
ښوونه او روزنه د ماشوم د حق په بڼه.. ....
دوهمه برخه.. ....
په افغانستان کې د ښوونې او روزنې تاریخ ته یو لنډ نظر.........
په مختلفو دورو کې د ښوونې او روزنې موخې... ....
په افغانستان کې د ښوونې او روزنې اړوند ریفورمونه... ....
په افغانستان کې د ښوونې او روزنې او سنی حال.......
د افغانستان ښوونیز نظام او نړی وال ریفورمونه..... ....
سریزه...
په افغانستان کې غیرمرکزي ښوونیز نظام.... ....
شخصی سکتور په افغانی ښوونه او روزنه کې..........
د خپلی خوښی ښوونځی او ښوونه او روزنه..... ....
په افغانستان کې د ښووني او روزني په چارو د ولس برخه اخستنه..........
د ارزښتونو تعلیم او تدریس � تجدد ئي.................
ښوونه او روزنه د ماشوم د حق په حیث............ ....
نتیجه..........
ماخذونه.......

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکینی خبرې

نړیوالي (Globalization) په بشري ټولنو کي له ژورو او لویو بدلونو نو سره اړیکی لري. دغه بدلونونه د ټولنیزو چارو د تنظیم، د ټولنیزو خدمتونو دعرضه کولو او اړتیاوو د تولید، د ملتونو ترمنځ د اړیکو، د پوهی او معلوماتو د معني او د دوی د نفوذ د قوت او شکلونو، کلتور او ښووني او روزنې په اړه رامنځ ته کیږی. که څه هم ټولګی ته به د نړی والی اغیزی لانه وی رارسیدلی، خو په لویه سطحه ئې د ښووني او روزنې نظامونه بدل کړی او نور ئې هم بدلوی. د ښوونې او روزنې ریفورمونه په هر ځای کی لیدل کیږي او دغه ریفورمونه یو ډول ګډی ځانګړتیاوی لری.

د ښوونې او روزنې ریفورمونه د څه شی په هکله وي؟ ولی په عین وخت کې اوولی دا اوس پیښ شول؟ د ریفورمونو ترشا څه دلیلونه وي؟ موخي (اهداف) ئې څه وي؟ تراوسه څه لاسته څني راغلی دي؟ آیا دغه ریفورمونه یوازی د لویدیځی نړی لپاره دي او که ختیځ هم ځینی اغیزمن شوي؟.

پدی راپور کې کوښښ شوی چې په دغو پوښتنو باندی په نړی واله سطحه د ښوونې او روزنې د ریفورمونو د یو لنډ پس منظر او د هغو د مشخصاتو د لنډی توضیح او بحث او د مختلفو هیوادونو څخه د ځینی مثالونو په وړاندی کولو سره، رڼا واچوله شی. په لومړی برخه کې د ریفورمونو لویي برخي په لنډ ډول بیان شوی، ځانګړي دیدګاه وی یي خلاصه شوی او د څیړنو د لاسته راوړنو یو لنډیز وړاندی شویدی. په دوهمه برخه کې یي به افغانستان کې په تاریخی اوموجوده حالاتو کې د ښوونې او روزنې په اړه د ریفورمونو په هکله بحث شوی او په هیواد کې د � ښوونې او روزنې د نړی والو ریفورمونو � نتایج تر بحث لاندی نیول شوی دی.

هیله کیږی چې دغه راپور به د ښوونې او روزنې د نړی والو ریفورمونو د موجوده جریان او لوري (میلان) په هکله معلومات وړاندی کړای شی. غالباًً په نژدی راتلونکی کې به د هیواد په ښوونه او روزنه کې ریفورمونه د بحث یوه مهمه اجندا وي ، چې دغه ډول معلومات به په ملي سطحه د ښوونیزو اصلاحاتو په اړه د بحث او مناقشو لپاره یوه لزومه وي. اساسی موخه د ټولو هغو اړخونو او افرادو بحث او مناقشی ته هڅول دي چې د افغانستان په ښوونه او روزنه کې فعالیت کوی او علاقه لری. هیله لرو چې دغه راپور به د افغانستان د ښوونې او روزنې د راتلونکو ریفورمونو په هکله د مباحثو لپاره مرسته وکړای شی. ریفورمونه او د ښوونې او روزنې اصلاحات او احیا بیله شکه یو ضرورت بلل کیږی.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی برخه= سریزه

د ښوونې او روزنې مفهوم د ښوونځی تر مفهوم لوی او عام دی. د ټولو ټولنو په ښوونه او روزنه کې نوي نسل ته د ارزښتونو لیږدونه، انفرادی او ټولنیزو ګروپونو ته د اخلاقو تفهیم ، د کلتور تعمیم ، کلتوری میراثونه او د کلتوری معنی ګانو سیستم او د ملتونو د عرف او رواج انتقال او تعمیل شامل وي. ښوونه پخپله یو ارزښت او هدف دي، په خاصه توګه د معنوی اړخونو په اړه ځانګړی معناوي لری. ښوونه او روزنه د ټولنیز کیدلو د پروسی یوه برخه ده چې معنی یې دا ده چې موږ څنګه ټولنیز وګړی شو، تر څو په خپله ټولنه کې او له نورو ټولنو سره د ګډ اوسیدلو وړتیا پیدا کړو.

معمولاً د ښوونې او روزنې کلیمه د ښوونځی د کلیمی مترادف ده، کله کله د تدریس د کلمی په معنی هم استعمالیږی. پدې راپور کې ښوونه او روزنه د هغی د اخرنی معنی یعنی د ښوونځی او تدریس په معنی استعمال شویدی.

په عمومی توګه د ښوونې او روزنې څخه توقع دا وي چې لږ تر لږه ماشومانو ته لیک، لوست او حساب ور زده کړی، د ټولنی منل شوی اخلاقی کړه وړه (سلوک) ورزده کړی او د ټولني په اقتصادي پرمختګ کې برخه واخیستلای شی. له ښوونې او روزنې څخه غوښتني د ټولنو، وخت او مستقیمو او غیر مستقیمو ګټه اخستونکو په تناسب توپیر لري . په اکثرو ټولنو کې توقع کیږی چې ښوونه او روزنه به افرادو ته لوړ ټولنیزدریځ (موقف) ور په برخه کړی.

د ټولنی او ښوونې او روزنې تر منځ اړیکی له مختلفو زاویو کتل کیدای شی. یو اړخ داسی دي چې په ټولنه کې مسلطی او حاکمی سیاسي، اقتصادي او کلتوري نظریي د ښوونې او روزنې په محتوی او جوړښت باندی هم تسلط لری او هغه تعینوی. حاکمي نظریي د تعلیمي نصاب او د ښوونې او روزنې په اداره او تنظیم رغنده (مصممی) اغیزي لري. پدې صورت کې د ښوونې او روزنې رول په ټولنه کې د مسلطو عقیدو زیات تعمیم او تقویه وي.

د ښوونې او روزنې او ټولنې ترمنځ د اړیکو بله نظریه د پورته نظری بشپړه سرچپه نظریه ده، یعنی د ښوونې او روزنې رول د ټولنې بدلون دي، یعنی ښوونه او روزنه ددي وړتیا لری چې په ټولنه کې حاکمي اړیکی او ټولنیز جوړښت بدل کړی.

بله بشپړه افراطی نظریه داسی ده چې ښوونه او روزنه او ټولنه هیڅ اړیکی نلری او یو پر بل باندی کومی اغیزي نه کوي. یوه منځنی نظریه دا ده چې ښوونه او روزنه او ټولنې یو پر بل باندي دوه ازخیزه اغیزي لري. نو ښوونه او روزنه د ټولنیزو هڅو یوه مهمه برخه ده او له ټولنی سره د هر ډول رول او اړیکو په صورت کې د فرد او ټولنی دواړو د پرمختیا لپاره لوی اهمیت لری.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښوونه او روزنه د هغی د قیمت له اړخه هم ارزښت لری. د ښوونې او روزنې لګښتونه د ټولنو د عمومی بودجو لویه برخه تشکیلوی. په پر مخ تلونکو ټولنو کې د ښوونې او روزنې د وزارت پرسونل تر ټولو لوی دولتی توظیف شوی پرسونل او د ښوونکو معاشونه د ملی بودجو تر ټولو درونډ بار وی. د ښوونکو معاشونه د ښوونې او روزنې د بودجې معمولاً ۸۰ � ۹۰ فیصده تشکیلوی.

ښوونه او روزنه په ټوله نړۍ کې په ډیر ژور ډول د نړۍ والی تر فشار او اغیزی لاندی راغلی ده. هغه نړی والی چې پدې اخرو لسیزو کې واقع شوی، د هیوادونو ترمنځ د اړیکو او معاملو له اړخه یو نوی پړاو دی او د یو شمیر مختلفو مسئلو په هکله صورت نیسی. په نړۍ والی کې اقتصادي، تکنالوژیکي، سیاسي، او کلتوري قواوي شاملی وي چې ټولی، خو په خاصه توګه اقتصادي پروسه د � آزاد مارکیټ � له فلسفی څخه اغیزمنه او ددغې پروسي لخوا اداره کیږی. تکنالوژیکي پرمختګ د بین المللی بریښنائی شبکي Internet او نورو ذریعو پوسیله په لویه پیمانه د معلوماتو په خپرولو او شریکولو کې بدلون راوستی دی په سیاسي مستوی کې د ملی حکومتونو په شکل کې بدلونونه او د حکومتونو د ماموریتونو او حکومت کولو لپاره د نویو لوایحو او مقرراتو وضع کیدل شامل دی. په کلتوری اړخونو کې د نړی والی څخه استنباط د معیاری کیدنی ، ورته والي او یو شان کیدنی (همجنس کیدنی) په شکل راښکاره شوی دی. نړیوالی په بنیادی توګه یوه اقتصادي پدیده ده، خو د کلتور او حکومت داری لپاره یو شمیر مهم نتایج لري. اساساً داسی عناصر او قواوی یکی دي چې ټولنیزی شیګنې، ډیموکراتیکه برخه اخستنه او (د ولس په نسبت) مسٶلیت او حسابدهی ئې د توجه وړ ټکي نه وي، خو له بلې خوا د نړۍ والي سره ازادي، ډیموکراسي او اقتصادي وده ملګرې وي.

له اتیاومی (۱۹۸۰م) لسیزی راپدیخوا په ټوله نړۍ کې د ښوونې او روزنې په هکله ریفورمونه رامنځ ته شوی دی. ښوونیز ریفورمونه باید د ټولنی او ښوونې او روزنې د اړیکو انعکاس وکړی او ټولنیز پرمختګونه منعکس کړی. آیا د اخرنیو لسیزو د ریفورمونو پالیسی ګانی د ښوونې او روزنې او ټولنیز پرمختګ د دوه اړخیزو او متقابلو اغیزو مثالونه دي او یا لکه څنګه چې ادعا کیږی، په اساسی توګه د نړۍ والی د فشار نتائج دي؟.

د ښوونې او روزنې په ډګر کې چه کوم ریفورمونه د نړۍ په مختلفو هیوادو کې رامنځ ته شوی ،که په لویه او که په وړه پیمانه بدلونونه دی، یو ډول ګډې ځانګړتیاوي او ګډ عناصر لری. دوی سره ورته موخي لری، تقریباً یو ډول طریقی پکاروي او جوړښت او محتوی ئې تقریباً سره یو ډول او یا دومره سره نژدې وي چې بیل نشی بلل کیدای. دغه سره ورته والی تر یوه حده د ملتونو له یوبل څخه د تقلید او له یو بل څخه د نمونو د قرضولو د میلان نتیجه ده، خو له بلی خوا او تر ډیره حده دغه ورته والی په مجموعی ډول د ټولنو هغه بدلونونه دي چې د نړۍ والی د پروسی تر اغیزو لاندی ئې داسی بدلونونه مونډلی چې ګډ او سره ورته اجزاوی لری. ګډې ځانګړتیاوي عبارت وي له: د حکومتو نو د رول کمزوري کیدل، د پانګو ازاد انتقال، د آزاد بازار د اقتصاد اصل، د پانګه والی (سرمایه داری) د نظام تعمیم او پراختیا او د معلوماتی تکنالوژی انقلاب او همداراز د کمزورو هیوادونو تجرید او انزوا، د اقتصادی

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بازار (مارکیټ) انحصار، د ښوونې او روزنې د مفکورې تعویض د مادام العمرزده کړې په مفکوره او نور . دغو ټولو کیفیتونو د ښوونې او روزنې په محتوی او جوړښت (شکل) باندې په ټوله نړۍ کې اغیزې کړې او دغه اغیزې د ښوونې او روزنې په ډګر کې د اصلاحاتو او ریفورمونو په راوستـــلو سره ثابت او رامنځ ته شویدی. دغه بدلـــونونه د ټولنو په ښـــوونه او روزنه کې د ستـــونزو د حل لپاره رامنـځ ته کیږی، خو د ټولنـــو د ښـــونـیز نظام برابـــرول له نړۍ وال ښوونـــیز کلـــتور سره هم د دغـــو بدلـــونو یوه مـــوخه وي. د دې لپـــاره چـــې پر مختلونکی (غریـب) هیوادونه اقتصادی مرستی تر لاسه کړای شی، نو مجبور دی اوپرته لدې بله لاره هم نلری، یوازی دا چې باید د نورو � پیښی � وکړی او د � پرمختللو ملتونو � پشان ځان وښیی.

پدې لیکنه کې د ښوونې او روزنې د ریفورمونو د مختلفو اصلاحاتو او په نړۍ واله سطحه د هغوی ځینی مثالونه او مختلف اړخونه وړاندی کیږی. وروسته بیا د � د نړۍ والو ریفورمونو � ممکنه نتائج د داسی هیواد لپاره لکه افغانستان، چیری چې ښوونیز ریفورمونه به غالباً د نړدی راتلونکی مبحثونو د اجندا مهم ټکی وی، څیړل شوی دي. افغانستان لاتراوسه (۱۳۸٤ هش) هم د نسبی ناقراری په حالت کې د انتقالی اداری لخوا اداره کیږی (عمومی ټاکنی په نژدی وخت کې پلان شوی دی). د میلیونونو ماشومانو لپاره چې اخرنی لسیزی له ښوونې او روزنې څخه بی برخی شوی وو، د ښوونځـــیو غوښتـــنـــه کیـــږی. نـــصاب په رښتیـــنی معنی موجود نه دي، خو درسی کتابونه او د ښوونځـــــیو په اونیز درسی پروګرام کې د مضامیـــنو شمیر تل د مختـــلـــفو حکومتـــونو لخـــوا د بدلـــــــــون او رابدلـــــــــــــونو موضوع ده. د تدریس لپاره بشری قوه (ښوونکی) ډیر کم مسلکی پوهه لری او د عمر له اړخه هم ځوانان ندی.

د یوی لویی مودی لپاره په هیواد کې حکومت نه وو او په لویه برخه کې د ښوونې او روزنـــې مسرلیـــت د دولت لخـــوا نه تر سره کیـــده او د دولت رول غیر دولتی مرسساتو، په خاصه توګه بـــین المـــللی غیر دولتی او ټولنیزو مرســـــساتو اجرا کاوه. د اتیاومی لسیزی له پیل څخه د ښوونې او روزنې دولتی مرستـــه یوازی په ښـــارونـــو کې محدوده وه. په کلیوالو سیمو کې که ښـــوونه او روزنـــه موجود وه، هغـــه هم یوازی لومړنی ښوونه او روزنه وه چې تر ډیره حده غیر دولتی مرسساتو په مخ بیوله. دغه وضع بـــدلیـــدونکی ده. خو له بلی خوا نړی والی هم د هیواد د دولتی چارو په ترســـره کـــولو او ټولنیزو خدمتو په وړاندی کولو کې خپلی اغیزی ښکاره کوی. نو دا چې له یوی خوا زمونږ ارزښتونه او نوی په پښو دریدونکی ملت او زمونږ اړتیا وی او مجبوریتونه او له بلی خوا قدرت لرونکی نړۍ والی به زمونږ په راتلونکی ښونیز نظام باندی څه اغیزی کوی او د دغو قواوو ترمنځ به زمونږ د ښوونیز نظام شکل څنګه وي، دغه مسئله د نړۍ په سطحه د ښوونیزو ریفورمونو په رڼا کې تحلیل او څیړنی ته اړتیا لری. پدی لیکنه کې دغه کوښښ شوی خدای (ج) دي وکړی چې تر یوه حده روښانه کوونکی وي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

په افغانستان کې دښوونې اوروزنې تاریخي پس منظر

په افغانستان کې د نورو اسلامی ټولنو په څير ښوونه او روزنه لوي او اوږد تاريخ لري. د اسلام د مبين دين له راتګ سره ښونه او روزنه تر زرو کلونو اوږد تاريخ لري. د ښوونې او روزنې ننی شکلونه په دريو ډولو ويښل کيدای شي: سنتی تعليمات، اسلامی تعليمات او عصری يا په بل عبارت غربی ډوله تعليمات.

۱ .سنتي تعليمات

په افغانستان کې کرنيزو يا مالداری ټولنو د خپل پايښت لپاره د اړوندو مهارتونو د ليږولو لپاره د ښوونو مختلفی سنتی لارې له ډېرې پخوا زمانی څخه رواج کړی وي. له يوه نسل څخه بل نسل ته د مهارتونو، ارزښتونو، کلتور، رواج او عقايدو ليږدول معمولاً په شفاهی توګه د منظومو او يا منــثــورو کيــسو په ډول تــرســره کيـده او هم ترسره کيــږي. افغانی ټولنه د ليك لوست له ټيټې سطحې سره سره د کيسو او شعرونو ويلو ډېر اوږد او ژوندی تاريخ لري؛ دډېر پخوانی کلاسيك ادب ډېری کيسی او شعرونه تر دې دمه خوله په خوله رارسيدلی او د ډېرو خلکو په ياد وي. کيسی معمولاً اخلاقــی پيغامونه انتقالوی او له ماشومانو (او نورو اوريدونکو) څخه يې توقع دا وی چې دوی هغه څه زده کړي چې غوښتل کيــږی او د فرد مسئوليت او کړه وړه د نورو په مقابل کې پکې وي. پټې اوښکاره موخې يې انساني ښيګڼې لکه ريښتنولي، زړه سواندوالی، احترام او همدردي او نوروي. ماشومانو ته د کورنی يووالی، اطاعت، مرستې، له نورو سره د خپلی پوهی د شريکولو، د هر ډول تيری په مقابل کې جګړه کولو او دريدلو او د انصاف او عدالت لپاره د مبارزی کولو زده کړي ورکولو کيږي.

په سنتی ښوونه او روزنه کې اسلامی تعليمات هم شامل وي او په ورځني ژوند پورې اړوند اسلامی معلومات پکې وي: داسې ښيګڼې لکه سخاوت، ميرانه، زړه سوی او ميلمه يالنه د يو ښه مسلمان د صفتو په بڼه بلل کيــږي او د زده کړو لويه برخه جوړوي. د اســــــلام د تاريخ او د حضـــرت محمد "ص" د ژوند حالـت هــم په سنتی ښوونه کې شامل وي.

.2اسلامي ښوونه او روزنه

نــنــــنی اسلامی ښوونه او روزنه په جوماتونو او مدرسو کی پــه تدريس باندې مشتمله ده . جومات دکلي ټولو وړو ماشومانو (نجونو او هلکانو) ته اســلامي لــومړنی ښــوونه او روزنه برابروي . ټول هغه ماشومان چې عـمر يې

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دځـلورو او شــپږو کلـونـو تر منځ وي، هره ورځ جومات ته ځي او یو یا دوه ساعته له ملا څخه اسلامي لومړني درسونه وایي (معمولاً بې له معنا څخه). داسلام پنځـه بنــاوي ، دلمانځــه رکنــونه او شرطـونه او اسلامي ارزښتونه ځینې زده کوي . د مسلمانانــو په حیث پــر ماشومانو شـفــقــت او پر هغوی باندې لطف او لورینه دهر مسلمان دنده بلل کیږي. که ښوونځی نه وي ، یوازې هلکان تر نه یالس کلنۍ وروسته کولای شي په جومات کې درس ووایي.

مدرسې زمــوږ پــه هېــواد کې یو اوږد تاریخ لري . نارینه زده کوونکي (طالبان) پــر اسلامي مضمونونو سربیره عربي ژبه ، منطق ، بدیع ، بیان ، ادب او شعر هم زده کوي . ټول مربوط کلی دمدرسې د چلولو مسئوولیت لري . یو زده کوونکی دمدرســــــې دبیــلابیــــلو مضمونونو دټاکلي شمیر کتابونو تر زده کړې وروسته ملا بلل کیږي . محدود شمیر ثانوي مدرسې د دولت له لوري هم اکمالیږي . دغه مدرسې شپږ ټولګي لري چې له هغه څخه تر فراغت وروسته زده کوونکي کولای شي چې دکابل پوهنتون دشرعیاتو یا حقوقو په پوهنځي کې شامل شي.

ددولتي اسلامي ښوونې او روزنې او مدرســو هدف ټولنې ته دقاضیــانو ، دولتــي کــدرونــو او داسلامــي مضمونـونــو دښوونکیــو وړاندې کول دي . نجـــونې له رســمي اسلامي ښوونې اوروزنې څخه تـــــل مستثـنــا یا جلا وي . د نجونو لپاره په جومات کې دلومړنۍ ښوونې او روزنې تر حاصلولو وروسته، داسلامي ښوونې او روزنې دحاصلولو یوازینی ځای لومړنــــی ښوونځی وي- خوچې نجونو ته دغه زمینه برابره وي اویا یې میندې او پلرونه ورته ، هغه څه چې معمول دي ، په کورو کې تدریس کړي.

3.عصري ښوونه او روزنه

عصري ښوونه او روزنه په افغانستان کې یوه نوې پدیده ده. دهلکانو لــپاره لومړنی ښوونځي لومړی ځل په ۱۹۰۳م کال او د نجونولپاره په ۱۹۲۱م کې په کابــل کې جوړشو . لومړني او ثانوي ښوونځي هیڅکله خصوصي شوي ندي، خو اسلامي ښوونه او روزنه مدام خـــصـــوصـــي او وړیا وه . عصري ښوونه او روزنه سره له دې چې دانکشاف له پاره یې بهــرنۍ مرستــې لرلې ، دشلمې پیړۍ تــر نیــمایــي پــوری ډیره ورو روانه وه. په ۱۹۷۰م کلونو کې د مکتب د عمر دماشومانو نژدې دریمه برخــه پــه لـــومړنیــو ښوونځیو کې شامله وه، چې ۷% یې نجونې وې . خو په کابل کې بیا ۳۵ % زده کوونکي نجونې وې ، په داسې حال کې چې په کلیو کې نجونو ته دزده کړې کومه زمینه نه وه برابره.

له لــومــړنــي ښوونځي څخه نیولې تر لوړو زده کړو پورې په وړیا توګه دعصري ښوونې او روزنې یوازینې مسئوول دولت و . ښوونې او روزنې په افغانستان کې مدام یو مرکزي نظام درلود، دښوونې او روزنې ولایتي اداري یـــوازې دپوهنې دوزارت استازې وې � نیغ په نیغه یې خپل کوم قدرت او واک نه درلود.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دښـــوونــې او روزنې لــه نــظـره، د افغانستان په تاریــخ کــې دناآرامیو او پاڅــونــونــو پــه بــهیــر کــې ، په ټــول نــوي تــاریخ کې ، درې مــوضــوعــګانــې ډیــرې مــهــمې دي:

په ښوونه اوروزنه کې داسلام نقش

دنجونو له پاره ښوونه او روزنه

داسلامي ښوونې او روزنې دولتي کنترول

امان الله خان چې په کال ۱۹۲۰م کې په افغانستان کې دښځو له پاره ښوونه او روزنه پلې کړه ، دنجونو لــپاره دښوونځیوپه جوړولو او پر دیني مدرسو د کنټرول حاصلولو له کــبـله د سختـــو مخالفتونو په نتیجه کې جلا وطنۍ ته اړ شو.

په ۱۹۷۸ م کې چــې کمونستانو دافــــغــــــــانستـــــــــــان واګې غصب کړې، دښوونې او روزنې پخوانی نصاب ، چې پر اسلام (په ټولنه کې داسلام نقش او دهر فرد له پاره داسلام اهمیت) بناو، دشوروي تر اغیز لاندې نـــوی نصاب بانــدې بــدل شــو. دغه نوی نصاب د اسلامي ارزښتونو او افغاني فرهنګ په ضد وپیژندل شو. ددغه نصاب په ضد غبرګونونو، په تیره بیا په کلیو کې ، شدت وموند. خلکو له ښوونځیو څخه په لومړي قدم کې دنجونو او په دویم قدم کې دهلکانو په ایستلوپیل وکړ.

دشوروي پرضد د جهاد په بهیر کې (۱۹۷۹ � ۱۹۹۲م) غیر دولتي نړیوالي مرسسې په افغانستان کې دښوونې او روزنې دپروسې په وړاندې بیوولو کې راګډې شوې . ورپسې جو خت په دغه وخت کې ، په افغانستان کې دښوونې او روزنې دوه موازي نظا مونه رامنځته شول، چې یو یې په ښاري سیمو پورې تړلی حکومتي نظام واو بل یې په کلیوالي سیمو پورې تړلی غیر دولتي نظام وو.

دمجاهدینو تر کنټرول لاندې سیمو کې دبرابرې شوې ښوونې او روزنې یوه نتیجه د نــجــونو دښـــوونځــیـو پیژندګلوي وه. په دغــو ښوونځیو کـــــې د نجونو شمیره ورځ په ورځ زیاتیده . یوازنې کو ټلی دلیل یې هغه درسي کتابونه وو چې افغانانو داسلامي او افغاني ارزښتونو په رڼا کې لیکلي وو او ورسره ورسره یې نوې پیدا ګوژې لرله.

تر ۱۹۹٦م وروسته دافغانستان ډیره زیاته برخه دطالبانو تر واک لاندې وه او یوه حکومتي اداره یې پکې جوړه کړې وه. دغې اداري کوښښ وکړ چې یوی نوی تعلیمي نصاب ، چې ډېر اسلامي مضمونونه یې لرل ، پلی کړي . په نویو مدرسو کې له تدریس څخه دطالبانو هدف داو چې زده کوونکي یوه سمه او کره اسلامي نظریه (= طالبان) زده کړي او په عین حال کې په نویو مضمونونو کې تربیه شي ، چې دعصري ښوونې او روزنې دزده کوونکو مقابله وکولای شي .له همدې امله یې دانګلیسي ژبې مضمون له نورو مضمونونو سره (داړونده ښوونکي دشته والي په شرط) ور

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

معرفي کړي وه. په ښوونځیو کې دنجونو ګډون یې ناروا بللی و. خو دغې ناروا زیاتره په ښارونو پورې تړاو درلود، په کلیوالي لومړنیو ښوونځیو کې دنجونو شمیره مخ په زیاتیدو وه.

د ۲۰۰۱ م کال په پای کې دطالبانو دنظام تر ړنګیدو وروسته ، په تیره بیا د ۲۰۰۲ م کـــال په جون کې دمنځمهالې اداري له رامنځته کیدو سره جوخت نجونو بیرته ښوونځیو ته، په تیره بیا په ښارونو کې ، مخه کړه. همدغه راز، په کلیوالي سیمو کې هم په ښوونځیو کې دنجونو شمیره زیاته شوه. یو نوی تعلیمی نصاب جې اسلامی مضمونونه په کې تر پخوا پوره کم شوي دي، په لومړنیو ښږوونځیو کې معرفي شو.

میندی او پلرونه اوس هم باور لري چې دښوونځیو بریلیکونه اودپوهنتون ډیپلومې یې له اولادونو سره دښه ژوند ، ټولنیز دریځ او تجربې په ترلاسه کولو کې مرسته کوي . والدین او ټولنه غواړي چې ماشومان یې زده کړه وکړي او د ټولنې ، ملت او نړۍ یوښه تبعه یا غړی ځینې جوړ شي . اسلامي ښوونه او روزنه په دې لړ کې ډیره مهمه ګڼله کیـــــږي . مـــینـــدې او پـــلرونه غواړي چې اولادونه یې اساسي اسلامي ارزښتونو او سنتي علومو ته درناوی زده کړي . ښوونځي باید دمیندو او پلرونو غو ښتنو ته ځواب وواېي . که نه، نو ښوونه او روزنه به مخ په شا ولاړه شي . په تیره بیا په کلیوالي سیمو کې . دایو مهم درس دی چې تاریخ موږ ته راکړی دی!

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

نړیوالی (Globalization) د خلکو د ژوند ډول بدلوي � دا چه د نړۍ په کوم ګوټ کې اوسو، ډېر توپیر نلري او هر چیرې خپلې اغیزې لري. نړیوالی زموږ د ژوند په اقتصادي، تخنیکي، سیاسي او کلتوري اړخونو باندې اغیزي کوي. د نړیوالی د پرمختللو قوتونه په عمده ډول اقتصادي، د پانګوالی د نظام توسعه او د آزاد بازار مفکوري دي. هغه قوتونه چې نړیوالی په مخ بیایی، د هېوادونو د ښوونې او روزنې په نظامونو کې بدلون راوستل غواړي او یوه نښه یې داده چې د ښوونې او روزنې په محتوی او ساختمان دواړو کې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې مشابه بدلونونه او اصلاحات عملي کیږي. نړیوالی حکومتونه دې ته اړ باسي چې ښوونې او روزنې ته پراختیا ورکړي، څرنګوالی یې ښه کړي او په عین حال کې په خپلو ښوونیزو دولتي لګښتونو (تخصیص) کې کمښت راولي. غیر مرکزي کیدنه د دغې ماجرا د حل لپاره د یوې وسیلې په توګه عملي کیږي.

د نړیوالی بنیادي مفکوره یعنی د آزاد بازار اصل څکه په ښوونه او روزنه کې د رقابت اصل ته جایز بولي چې دغه اصل به اغیزمنتوب ښه کړي؛ د ښوونځیو په محلي سطحه اداره کولو ته څکه اجازه ورکوي، چې د هغه په نتیجه کې به د ښوونیزو چارو په ګټورتیا کې ښه والی رامنځته شي؛ او بالاخره په محلي سطحه د ښوونځیو تمویلول څکه ښه بولي چې د منابعو ښه ترا سمون به رامنځته کړای شي. برسیره پردې داسې انګیرله کیږي چې د ښوونځیو کیفیت به هغه وخت ښه وي، چې د محلي اړتیاو سره سم برابر شي. د مختلفو ښوونځیو ترمنځ د انتخابولو امکانات، شخصي ښوونځي او په ښوونیزو چارو کې د ولس برخه اخیستنه د ښوونیزو اصلاحاتو (ریفورمونو) اړیني اجزا وي دي.

په ځانګړي توګه د دریمې نړۍ په هېوادونو کې ښوونیز ریفورمونه تر ډېره پورې د نړیوال اقتصاد د فشارونو اغیزي منعکیسوي. په ښوونیزو اصلاحاتو کې یو نسبتاً. متناقض عنصر د ارزښتونو (یا اخلاقي زده کړو) تجدد او بیا احیا وي. دغه تجدد د مختلفو دلایلو له مخې د ختیځې او هم لویدیځې نړۍ په هېوادونو کې پیښ شوي وي.

ښوونه او روزنه د ماشوم د حق په حیث، مساوات او د ښوونیزو چارو ښه ترا اغیز منتوب او ګټور توب د ښوونیزو ریفورمونو اساسي ناري (شعارونه) وي. تراوسه پوري څېړنو د دغو شعارونو د موخو (اهدافو) عملي نښې نښاني ندي جوتي کړي او په سرچپه ډول، داسې نښې نښاني لیدل شوي چې ټولنیز توپیرونه زیات شویدي. مالي اغیزمنتوب په لږه اندازه ښه شوی وي.

د شخصي ښوونځیو او یا د هغو ښوونځیو چې ولسي برخې اخستنې لوړه درجه لري، ګټورتوب هم ندی ثابت شوی او د مختلفو ښوونځیو ترمنځ د انتخاب امکانات هم معمولاً د ټولنې د مستعید قشر په ګټه تمام شوی دی.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارزښتونو د ښوونې تجدد بیا د مدني ښوونو په دیني تعلیماتو د اړولو او یا په عمومي توګه د غربي ارزښتونو په مقابل کې د عکس العمل په شکل ښکاره شویدي � لږ تر لږه په اسیائی او اسلامي هېوادونو کې.

په افغانستان کې پخواله دې چې د غیر مرکزي کیدنې په مسئله بحث وشي، نور د پام وړ ډېرمهم مسایل دي. لومړی شی چې باید توجه ورته وشي هغه د یوې جامع تعلیمي پالیسي جوړول دي چې د ښوونیز نظام د دوام مسئله یې باید اساسي موخه وي. ددغه ډول پالیسي لپاره باید څېړني، د اړتیاوو ارزوني، غوښتني، منابع او نور ترسره شي.

که څه هم د ښوونې او روزنې د پراختیا په هکله ډېر پرمختګونه شویدي، اما بیا هم دغه مسئله یوه ستونزه ده. په هېواد کې د ښوونځي د عمر د پنځو میلیونو په شاوخوا کې ماشومانو، لږ او ډېر دری کاله پخوا د ښوونځی ډېر لږ امکانات درلودل. او غالباً هیڅ یو هېواد به په نړۍ کې ددې وړتیا ونلري چې دغه ډول یوه ستونزه سمدلاسه په دومره لنډ وخت کې حل کړي او په میلیونو ماشومانو ته د باکیفیته ښوونځیو امکانات برابرکړي او د یوې تعلیمي دورې لپاره یې په ښوونځیو کې وساتي.

پدغو شرایطو کې د ښوونیزو چارو د پراختیا لپاره تر ټولو مخته پلان او د هغه مطابق د ملي مالي منابعو په لاس راوړلو او برابرولو ته لویه اړتیا لیدل کیږي.

افغانستان د یوه جګړی ځپلي هېواد په حیث به تر ډېره پورې په باندینیو وړیا مرستو تکیه کوي، اما له اوس څخه ددې اړتیا لیدله کیږي چې پدې هکله فکر وشي چې باید څنګه کورنیو عایداتي منابعو ته وده ورکړه شي چې ترڅه وخت وروسته باندینیو مرستو ته دغه اړتیا له منځه ولاړه شي. هغه متل دي چې � قرضدار اړ وي.�

ددې لپاره چې د امکان تر حده ډېرو ماشومانو ته د ښوونې او روزنې امکانات تیار کړل شي، په مرکزي سطحه ملي پلان ته اړتیا لیدل کیږي. په مرکزي سطحه د پلان جوړولو په صورت کې هم، محلي ذیعلاقه عناصرو ته په ښوونیزو چارو او د ښوونځیو په چلولو کې لویه ونډه ورکول کیدای شي. د هېواد په متشتته وضع کې قوی مرکزیت ته په غیر مرکزي نظام باندې ترجیح ورکول کیږي. د غیر دولتي مرسساتو د چارو او ونډې همغاړي کول او تنظیمول په مرکزي اداري پورې مربوطه مسئله ده. د نړیوالی ټولنې له مالې او تخنیکي مرستو څخه د هېوادوالو په ګټه اغیزمنه استفاده کول د ټولو خواوو په ګټه ده او یوه ضروري مسئله بلل کیږي. لازمه ده چې ددې کار لپاره مناسب تدبیرونه وسنجول شي.

د هېواد د ښوونې او روزنې د اوږد مهاله پالیسي د جوړولو لپاره دې ته اړتیا ده چې د جوړولو په پروسه کې ټې غښتلي ذیعلاقه خوا وې ونډه ولري. پدې هکله موجوده تجربي او د نورو څېړنو نتایج ګټور او لازم بلل کیږي. د ولسونو تجربي باید له پامه ونه غورزولی شي، بلکه راټولي او نورو ته انتقال شي. د شخصي سکتور لپاره باید د اسلامي تعلیماتو ټولنیزي تجربي او د غیر دولتي موسساتو تجربي تحلیل او وارزول شي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تيرو لسيزو د تجربو راټولو ته لويه اړتيا ده � د مثال په ډول د ښوونځيو محلي شوراګانې، محلي اداري سيستمونه، د غير دولتي مرسساتو اداري سيستمونه. د داخل الخدمت د روزنې کورسونه او نور. په راتلونکي کې د ښوونيزو اصلاحاتو د پلانولو لپاره د دغه ډول معلوماتو راټول ډېر ګټور بريښي. دا چې د هېواد ښوونه او روزنه به تر کومه حده د داسې نړيوالو � ښکليو � مفاهيو، لکه اغيزمنتوب، ګټورتيا، مساوات، ازادي او نورو تر سيوري او اغيزي لاندي راشي، به په راتلونکي کي وو ينو.

سره له دې چې د هېواد ښوونيز لګښت (د لومړنۍ دورې د يوه زده کوونکي يو کلن تعليمي لګښت ۲۰- ۳۰ امريکائي ډالره دى) په نړۍ کې تر ټولو ټيټ لګښت ښـــئي، خو بيا هم په نژدې راتلونکي کې داسې نه بريښي چې ملي مرکزي عايدات به ښوونيز لګښتو پوره کړاى شي، نو ځکه د يوه منځنى مودل لټه په کار ده، چيرى چې به لګښتونه د مرکزي او سيمه ايزو ادارو ترمنځ شريک شوى وي.

د ښوونځی پرېښودلو او د ناکاميو ډېره لوړه فيصدي دا حقيقت را په ګوته کوي چې د مالي اغيزمنتوب لپاره د دغو عواملو د ښيګښي لپاره ډېر څه په کار دي او د دغو دو مسئلو ښيګڼه به ډېره ګټه ورسوي.

د جنکيانو د ښوونې او روزنې لپاره، که څه هم قانوني موانع نشته، خو ډېري ستونزې لا په مخکې دي. د خپلي خوښي د ښوونځيو د انتخابولو حق د ښوونځيو او حتى درسي کتابونو په اړوند لا د هېواد د راتلونکي په افق کې هم نه بريښي او لا تر اوسه د بحث موضوع نشى کيداى.

اسلامي تعليمات او غربي ډوله ښوونه او روزنه په هېواد کې نه جلا کيدونکي دي. د نورو اسلامي هېـوادونـو په ډول په هېواد کې هم � په نوى نړيواله قرينه کې، د معتبرى پوهــى او کلتــور تعــريف يوه متنــازع فيه مسئــله ده او ښــوونځى د دغــې مناقــشي محور دى(xvii � مخ) .

ولله على ما نقول وکيل

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

د افغانستان اساسي قانون ۱۳۸۳ هـ ش.

امير محمد منصوري، ۲۰۰۰م ، دست آوردهاي آموزشي و عوامل موثر بر آن از شاگردان در مكاتب افغانستان، تيسيس ماستري، پوهنتون ستاكهولم.

جميل الرحمن كامگار ، ۱۳۸۲هـش ،تاريخ معارف افغانستان، بنگاه انتشارات ميوند، كابل.

حبيب الله رفيع، ۱۳۷۷ هـ ش، په افغانستان كي د عصري ښووني او روزني پيل او پراختيا، د افغانستان د څيړنو مركز، پيښور.

عزيزالدين آماج، ۱۳۷۰ هـ ش، په افغانستان كي د ښووني او روزني لنډه تاريخچه ، كابل، د ښووني او روزني خپرونه.

معارف افغانستان از سال ۱۳٤۰ هش، وزارت معارف افغانستان، كابل

Abu-Duhou, I. (1999). School-Based Management. Paris: UNESCO/IIEP.

Arnove et al (1999). Reframing Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local. In R.F. Arnove and C.A. Morres (eds). Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local. Boulder: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

Ban,T. & Nishino,M. (2001). Japan: Educating for Sound Mind. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Beare, H. (1993). Different Ways of Viewing School-site Council: Whose Paradigm Is in the Use Here? In H. Beare and W.L. Boyd (eds). Restructuring Schools. An International Perspective on the Movement to Transform the Control and Performance of School. London: The Falmer Press.

Bray, M. (1999). Control of Education: Issues and tension in Centralisation and Decentralisation. In R.F. Arnove and C.A. Morres (eds). Comparative Education. The Dialectic of the Global and the Local. Boulder: Rowman & Littlefield Publishers Inc.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Carnoy, M. and McEwan, P.J. (2001). Privatisation Through Vouchers in Developing Countries: the Cases of Chile and Colombia. In H.M. Levin (ed.). Privatising Education. Can Marketplace Deliver Choice, Efficiency, Equity and Social Cohesion? Boulder: Westview Press.

Carnoy, M. (1999). Globalisation and educational reforms: what planners need to know. Paris: International Institute for Educational Planning.

Carnoy, M. (2002). Foreword. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Cranley, M.E., Pinpradit, N. & Sintoovongse, K. (2001). THAILAND: BEYOND MATERIALISM. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Cummings, W., K., & Hawkins J., Tatto, M.,T. (2001a). THE REVIVAL OF VALUES EDUCATION IN THE PACIFIC BASIN. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Cummings, W., K. (2001b). THE FUTURE OF VALUES EDUCATION IN THE PACIFIC BASIN. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Daun, H. (2002a). Conceptualisation and Results of Educational Restructuring. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Daun, H. (2002b). Globalisation and National Education Systems. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Daun, H. (2002c). Global Forces and Local Drives: The School in Decentralization. Paper presented at the conference "Economic Globalization & Education Reform" organised by the International and Comparative Education Research Institute at Beijing Normal University, Beijing, China, October 14-16, 2002 Beijing University.

Daun, H. (2003a). World System, Globalization and Governance. In H. Daun (ed.). World System, Globalization and Educational Change (Eight Cases). Stockholm: Stockholm University.

Daun, H. (2003b). Some Trends in Development, Research and Education. In H. Daun (ed.). World System, Globalization and Educational Change (Eight Cases). Stockholm: Stockholm University.

Duffield, M. (2002). Reprising Durable Disorder: Network War and the Securitisation of Aid. In: B. Hettne and B., Oden, (eds). Global Governance in the 21st Century: Alternative Perspectives on World Order. Stockholm: Almkvist & Wiksell International.

Guthrie, J.W. and Koppich, J.E. (1993). Ready, A.I.M, Reform: Building a Model of Education Reform and 'High Politics'. In H. Beare and W.L. Boyd (eds). Restructuring Schools. An International Perspective on the Movement to Transform the Control and Performance of School. London: The Falmer Press.

Fullan, M. (2001). The New Meaning of Educational Change. 3rd Edition. London: Teachers College Press.

Han, C., Chew, J.,Tan, J. (2001). Singapore: Values Education for Knowledge-Based Economy In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Hawkins, J., Nanzhou, Z. and Lee, J. (2001). China: Balancing the Collective and Individval. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Hettne, B. (2002). In Search of World Order. In: B. Hettne and B., Oden, (eds). Global Governance in the 21st Century: Alternative Perspectives on World Order. Stockholm: Almkvist & Wiksell International.

Kanayev, A. and Daun, H. (2002). Nationalism and Educational Transition in Central Asia. In H. Daun (ed.). Educational Restructuring in the Context of Globalisation and Local Demands. New York: Routledge/Falmer.

Karlsson, P. (2001). Wastes or Gains? A Discussion about 'Educational Wastage' with examples from Afghanistan. MA thesis, Stockholm University.

Karlsson, P. and Mansory, A. (2003). Islamic and Modern Education in Afghanistan - Conflictual or Complementary? In: H. Daun (ed.). Muslim Education Strategies in the Context of Globalisation. Leiden: Brills' Academic Publishers (in press).

Lickona, T. (1996). Eleven Principles of Effective Character Education In Journal of Moral Education 25(1): 93-100.

Levin, H. M. (2001). Studying Privatisation in Education. In H.M. Levin (ed.). Privatising Education. Can Marketplace Deliver Choice, Efficiency, Equity and Social Cohesion? Boulder: Westview Press.

McGinn, N. F and Welsh, T. (1999). Decentralisation of education: why, when, what and how? Paris: International Institute for Educational Planning.

Nyozov, S. (2003).Globalisation and Teachers' Life and Work: Case Studies from Rural Tajikistan. In H. Daun (ed.). World System, Globalization and Educational Change (Eight Cases). Stockholm: Stockholm University.

Ouis, P. (2002). Islamization as a Strategy for Reconciliation between Modernity and Tradition: Examples from contemporary Arab Gulf states. In Islam and Christian-Muslim Relations 13(3).

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Popkewitz, T. S. (2000). Reform as the Social Administration of the Child: Globalisation of Knowledge and Power. In N.C. Burbules and C.A. Torres (eds). Globalisation in Education: Critical Perspectives. New York: Routledge.

Roald, A. S. (1994). Tarbiya: Education and Politics in Islamic Movements in Jordan and Malaysia. Lund: Lund Studies in History of Religions.

Robison, R. (1996). The Politics of Asian Values. In The Pacific Review,

9(3): 309-327.

Samady, S. R. (2001). Education and Afghan Society in the twentieth century. Paris: UNESCO.

SCA, (2002a). School data.

SCA, (2002b). Reading and Writing Assessment of Afghan Primary School Children. Not published paper.

Sida (no date) Education, Democracy and Human Rights in Swedish development co-operation. Sida, Department for Democracy and Social Development, Education Division. Position Paper

Slater, R.O. (1993). On Centralisation, Decentralisation and School Restructuring: A Sociological Perspective. In H. Beare and W. L. Boyd. (eds). Restructuring Schools. An International Perspective on the Movement to Transform the Control and Performance of School. London: The Falmer Press.

Swedish Committee for Afghanistan (1998) Workplan 1998/1999. Peshawar SCA

Tatto, M. T. et al, (2001). Mexico: The Construction of National Identity Under Centralised Leadership. In: W. K., Cummings, M.T., Tatto, & J., Hawkins (eds). Values Education for Dynamic Societies: Individualism or Collectivism. Comparative Education Research Centre. The University of Hong Kong.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Torney-Purta, J. and Hahn, C., H. (1988). Values Education in the Western European Tradition. In W.K. Cummings, S. Gupinathan and Y. Tomoda (eds). The Revival of Values Education in Asia and the West. New York: Pergamon Press.

UNICEF (2002). Rapid Assessment of Learning Spaces- Ministry of Education and UNICEF-Not published paper.

Walford, G. (2001). Privatisation in Industrialised Countries. In H.M. Levin (ed.). Privatising Education. Can Marketplace Deliver Choice, Efficiency, Equity and Social Cohesion? Boulder: Westview Press.

Winkler, D.R. (1993). Fiscal Decentralisation and Accountability in Education: Experiences in Four Countries. In J. Hannaway and M. Carnoy, (eds). Decentralisation and School Improvement. Can We Fulfil the Promise? San Francisco: The Jossey-Bass.

Download from: ketabton.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library